

Pacientu neracionālas zāļu lietošanas izpēte Latvijā

Alise Šantare, Elīta Ardava¹, Oskars Onževs²

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Zāļu formu tehnoloģijas katedra, Latvija

² Biznesa augstskola "Turība", Komercdarbības katedra, Latvija

Ievads. Visā pasaulē viens no aktuālākajiem veselības sistēmas, tai skaitā farmācijas, jautājumiem ir pacienta aprūpe. Viena no šobrīd lielākajām pacientu aprūpes problēmām globālā mērogā ir neracionāla zāļu lietošana. Pasaules Veselības organizācijas datos minēts, ka apmēram puse medikamentu tiek izrakstīti, iegādāti un lietoti nepareizi, neatbilstoši pacienta adekvātai ārstēšanai. Savukārt Veselības informātikas institūta veikts pētījums liecina, ka atbildīgākas zāļu lietošanas gadījumā globāli varētu ietaupīt ap 500 miljardiem dolāru gadā. Problēma ir informācijas apmaiņā starp ārstu, pacientu un farmaceitu, līdz ar to pacientam trūkst zināšanu par pareizu zāļu lietošanu. Pacienti ne vienmēr apzinīgi pilda ārsta vai farmaceita norādījumus zāļu lietošanā. Daudzos pētījumos ir konstatētas biežāk sastopamās problēmas – nepareiza zāļu devas lietošana (pārlietu lielas vai nepietiekamas devas lietošana), neveiksmīgi izvēlēts ārstēšanas ilgums vai pacients to nav ievērojis, neadekvātas zāļu lietošanas shēmas, mijiedarbība ar citām zālēm vai pārtikas produktiem. Zāles ir jālieto racionāli, lai sasniegtu labus rezultātus: pacients izveseļojas vai uzlabojas viņa dzīves kvalitāte; pārdomāti un efektīvi tiek izmantoti veselības aprūpes, kā arī pacienta privātie resursi.

Darba mērķis. Izpētīt pacientu neracionālas zāļu lietošanas praksi Latvijā un problēmas, ar kurām saskaras zāļu lietotāji.

Materiāls un metodes. Pētījumā tika izmantotas kvalitatīvās un kvantitatīvās metodes – monogrāfiskā jeb aprakstošā, socioloģisko pētījumu metode – anketēšana, datu statistisko pētījumu metodes – salīdzināšana, relatīvo un vidējo rādītāju analīze. Aprēķini un datu apstrāde tika veikta, izmantojot *Microsoft Excel* programmu.

Tika veikta Latvijas zāļu lietotāju anketēšana interneta vietnēs elektroniski, kā arī atvērta tipa aptiekā.

Rezultāti.

1. Lielākā daļa cilvēku (87%) vienlaikus ar receptu zālēm ir lietojuši arī bezreceptu zāles, tikai retais (28%) ir pievērsis uzmanību zāļu saderībai.
2. Liela daļa cilvēku (43%) nemaz nepievērš uzmanību lietoto zāļu sastāvam.
3. Tikai katrs piektais (19%) respondents izlasa bezreceptu zāļu lietošanas instrukciju un to ievēro.

Secinājumi.

1. Vienlaicīgi lietoto receptu zāļu daudzums pieaug līdz ar vecumu. Piecas vai vairāk receptu zāles vienlaikus biežāk lieto pacienti vecumā virs 60 gadiem. Tie arī ir pacienti, kuri visvairāk saskaras ar neracionālu zāļu lietošanu.
2. Augstas zāļu cenas padara tās grūti pieejamas vairumam pacientu vecumā virs 60 gadiem, kas veicina nepareizu zāļu lietošanas praksi.
3. Lielākā daļa cilvēku ir lietojuši antibiotikas, un tikai nedaudzi tās ir lietojuši bez ārsta norādījuma, bet lielākajam vairumam pacientu pirms antibiotiku izrakstīšanas netiek veikti papildu izmeklējumi.